

Richard Butsch

The making of American Audiences, from stage to television, 1750-1990

Cambridge (Cambridge University Press)

2000, 438 p., € 27, 50, ISBN 0521 66253 2 (hb),
0521 664837 (pb)

‘In the nineteenth century the active audience was bad, today it is good’.

Aldus Richard Butsch, professor in de sociologie aan de Rider University in New Jersey en editor van *For fun and profit: The transformation of leisure into consumption*.

Hoe komt het dat wij tegenwoordig in het theater stil en braaf op onze stoelen blijven zitten, ook als de voorstelling ons verveelt of zelfs irriteert? Vroeger ging het er anders aan toe:

‘Een immense volksverzameling stond voor de deuren en dreigde het theater met geweld binnen te stormen. Ze gilden en schreeuwden. Het stuk ging door in pantomime, het lawaai overstemde de spelers. Kean [de acteur] werd geraakt door sinaasappels, appels en een zandzak. Het stuk eindigde met een douche van rotte appels over hem heen.’ (vert.)

Butsch vertelt ons aan de hand van dit soort voorbeelden de geschiedenis van het publiek en verklaart daarmee waarom het publiek zich tegenwoordig zo gedraagt zoals het zich gedraagt.

The making of American audiences is een historisch overzicht van het discours rond het Amerikaans entertainmentpubliek, geschreven voor een brede, doch Amerikaanse markt. Met behulp

van vooral secundaire als ook primaire bronnen, beschrijft Butsch de karakteristieken van het publiek vanaf 1750 tot 1990. Hij geeft gedetailleerde sfeervolle beschrijvingen van de geldende gedragscodes en praktijken van de toeschouwer. Daarnaast beschrijft hij de discursieve kaders rondom de receptie, in andere woorden: hoe werd er in de verschillende periodes over het publiek gedacht en geschreven.

De rode draad van het boek is in de inleiding al van begin tot eind duidelijk. Butsch neemt steeds de belangrijkste vorm van entertainment van een gegeven periode als uitgangspunt voor twee of meer hoofdstukken. Het boek geeft een helder overzicht van de toeschouwerspraktijk van theater, *minstrelsy* (negerparodieën), vaudeville, films, radio en televisie. Dit mediavergelijkend perspectief maakt het boek tot een waardevol en toegankelijk historisch overzicht van tweehonderdvijftig jaar Amerikaanse cultuurgeschiedenis.

Naast de kernvraag wie er wel kwam of keek en wie juist niet, gaat de auteur uitgebreid in op de overgang van een actief naar een passief publiek en op de verschuiving van entertainment in de publieke sfeer naar de privé-sfeer. De politiek-maatschappelijke implicaties hiervan krijgen veel aandacht. Butsch signaleert de verdwijning van amusement als een collectief politiek forum. In lang vervlogen tijden was de toeschouwer nog soeverein en het publiek een collectieve kracht dat door luid geroep of het smijten van tomaten, bloemen en zelfs kippen richting podium, zelf de voorstelling kon bepalen. Butsch heeft gelijk; de onderuitgezakte televisiekijker kan wel veilig wat schreeuwen naar de buis, maar er is niemand die hem hoort. Butsch is soms echter te romantisch. Het gaat een tikje ver om het werpen van een kip gladweg als een bewuste politieke daad te bestempelen. Zo negeert hij in zijn voorliefde voor dit ‘actieve’ optreden af en toe dat vermaak gewoon vermaak is.

Daarnaast geeft Butsch niet goed aan vanuit welk onderzoeksperspectief of vanuit welke onderzoekstraditie hij zijn studie naar het publiek benaderd heeft. De termen actief en passief vat hij nogal letterlijk op. Hij negeert de hele discussie over processen van betekenisvorming waarin

de kijker als het ware 'maker' wordt door zijn of haar eigen interpretatie. Over media zegt hij: 'Any impact of the audience is on changing the next product, not shaping this one'. Dit is een opvatting over het publiek die na de opkomst van *cultural studies* behoorlijk achterhaald is. De passieve kijker bestaat in strikte zin niet meer. Pas in het laatste hoofdstuk toont hij dat hij wel degelijk op de hoogte is van het actuele debat over publiek. Waarschijnlijk heeft Butsch hier een knieval gedaan voor de eenvoud en daarmee de breedte van zijn lezerskring en wil hij zich uiteindelijk toch binnen de heersende theorievorming over 'publiek' positioneren. Dit blijkt temeer uit de plotselinge complexiteit van het laatste hoofdstuk waarin met weinig tekst en uitleg toch nog het hele debat de revue passeert.

Door de chronologische opbouw ziet Butsch verrassende parallellen in de ontwikkeling van het publiek. Ontwikkelingen van de ene vermaaksvorm maken de weg vrij voor de volgende. Steeds valt er binnen de ontwikkeling van de verschillende soorten van amusement weer dezelfde cirkel van de toenemende verburgerlijking te ontdekken. Nieuw vermaak valt in de smaak bij mannen. Vervolgens lokt men de vrouwen in de zoektocht naar het bredere publiek en maakt men de inhoud en de receptieomstandigheden fatsoenlijker. Zodra de dames in groten getale komen opdagen wordt het publiek getemd en wordt het vermaak *mainstream*. De jonge mannen raken verveeld en gaan op zoek naar een nieuwe vorm die zich tegen de oude afzet.

Butsch, die hiermee zijn eerste boek publiceert, is geen historicus maar een socioloog. Dit verklaart misschien waarom hij de chronologie binnen sommige hoofdstukken enigszins uit het oog verliest. Toch is het boek in zijn geheel door de chronologische opbouw overzichtelijk. Ondanks zijn sociologische achtergrond ontbreekt bij enkele hoofdstukken de sociaal-economische of sociaal-historische context. Soms is hij in dit opzicht heel uitvoerig zoals bij de hoofdstukken over televisie, maar in zijn beschrijving van de verschillende soorten theaterpubliek zou hij af en toe wel wat meer achtergronden mogen geven. Een mogelijke verklaring voor het ontbreken hiervan is dat vele hoofdstukken eerder in

artikelvorm zijn verschenen. Dit maakt de opbouw van de hoofdstukken soms inconsequent. Ook doen de pakkende tussenkopjes soms iets beloven dat niet helemaal wordt waargemaakt. Dit zijn echter details. Butsch laat zich gemakkelijk lezen en blijft van begin tot eind boeien. Zijn taalgebruik is eenvoudig en zeer zelden doorspekt met wetenschappelijk jargon. Ook de tot de verbeelding sprekende voorbeelden dragen bij aan de toegankelijkheid en het leesplezier. Butsch gunt de lezer aardige kijkjes in de vaak roerige sferen van het vermaak van weleer.

Daniëlle Kmiecik